



Elməddin Behbud

Adətən, həqiqi alimlərin dünyaya vıdalaşma xəbəri bilinəndə ilk olaraq yada "alim öldü, aləm öldü" deyimi düşür. Amma, nədənsə, mən həmişə düşünürəm ki, əslində, alimlər bütün həyatlarını aləmin ölməsinə, işığın onlardan sonra da sönməsinə sərf edirlər. Aləm, həyat, insanlıq onlara görə üzərindəki tozu ata bilir, rəngarəng, maraqlı, mənalı olur, dəyişir, inkişaf edir. Alimin dəyəri həm də aləmin ölməməsi üçün nail olduğu nəticələrlə ölçülür. O da belə edirdi...

Qurd Dərəsindəki (Borçalı) Gəyliyan kəndində anadan olmuşdu. Tale orta məktəbi bitirdikdən sonra onun yolunu öncə Bakıdan, sonra Peterburqdan, sonra da Əfqanıstandan salmışdı. Əfqanıstanın ölüm qoxusu gələn səhralarından, döyüş meydanlarından sağ-salamat vətənə dönmüşdü. Daha sonra isə yenidən Bakıya qayıdıb həyatını bu şəhərə bağlamışdı. Amma, əslində, o şəhər adamı deyildi. O heç kənd adamı da deyildi.

Həyatı fəsillərə, kənd-şəhərə

bilgilərdən ibarət mühazirəyə döndürdü.

Onunla söhbət etməkdən, onu dinləməkdən inanmıram ki, kimsə yorulardı. Sadə, rəvan və çox axıcı nitqi vardı. Sanki İsanın həvarisi, Məhəmmədin (s.a.s) səhabəsi idi. Əhl-i-beytın islam yolunda və haqqı təbliğ etməkdə qarşılaşdıqlarını böyük şövqlə və xüsusi eşqlə nəql edərdi. Tanrı onu öyrətmək, təbliğ etmək üçün yaratmışdı. Elmi, doğrunu, həqiqəti, mərifəti...

Gerçək tariximizi öyrənməyimiz üçün nəyə gücü çatırdısa, hamısını edirdi. Efirlərdə çıxış edirdi, audio mühazirələr yazdırırdı, ictimai çıxışlar edirdi, veriliş aparırdı, auditoriyada mühazirə oxuyurdu, məqalələr yazırdı, proqramlar tərtib edirdi, monoqrafiyalar, dərsliklər nəşr edirdi, test topluları hazırlayırdı, abituriyentlərlə çalışırdı.

Hər il martın 22-də Suqovuşana, 26 iyunda Həzrəyə səfər təşkil edirdi. Həmfikirilərini toplayıb Nadir şahın taxta çıxdığı və Şah İsmayılın atası Şeyx Heydərin uyuduğu torpağı ziyarət edirdi. Həm Suqovuşanda, həm də Həzrədə türk dövlətlərinin bayraqlarını nü-

laqeyd qalardı. Amma bu, öteri olardı həmişə.

Tarix elmi üzrə elmi dərəcəsi ondan üstün olan xeyli alim var olkədə. Amma onun qədr seviləni və tanınanı çox nadir olar. Çünki o topladıqı elmi bilikləri yalnız dar

lür. Bundan sonra qoşunun qalan hissəsi Güllüstan qalasına sığınır. Səfəvi qoşunları qalanı mühasirəyə alır. Ancaq mühasirə uzun çəkir. O zaman Şah İsmayıl Xətai bütün əmrlərini ətrafına yığıb sual edir: "Sizə Güllüstan qalası lazım-

ru yola düşdük.

Sosial şəbəkədə az qala hamı bu məşum hadisədən yazsa da, dostlar həyacanla zəng etsə də, nədənsə, evlərinin kəndinə çatandək içimdə iynəninin ucu boyda da olsa, ümid işığı vardı. Elə bilir-



Alim öldü, aləm öldü: Kərəm Məmmədovun doldurulması mümkün olmayan yeri

Sosial şəbəkədə az qala hamı bu məşum hadisədən yazsa da, dostlar həyacanla zəng etsə də, nədənsə, evlərinin kəndinə çatandək içimdə iynəninin ucu boyda da olsa, ümid işığı vardı. Elə bilirdim ki, möcüzə olacaq və bizi görən kimi üzünə yarım təbəssümlü ifadə verib "qağa, müridlərimi bir yerə toplamaq üçün özüm dedim, r haray salın ki, başıma iş gəlib" söyləyəcək, bir qədər danladıqdan sonra hamını toplayıb söhbətə başlayacaq. Ancaq həyatlarına çatanda darvazanın taybatay açıq olduğunu gördəndən sonra qəlbimdəki sonuncu ümid də söndü, o işıq qeybə çəkildi...

dim ki, möcüzə olacaq və bizi görən kimi üzünə yarım təbəssümlü ifadə verib "qağa, müridlərimi bir yerə toplamaq üçün özüm dedim, r haray salın ki, başıma iş gəlib" söyləyəcək, bir qədər danladıqdan sonra hamını toplayıb söhbətə başlayacaq. Ancaq həyatlarına çatanda darvazanın taybatay açıq olduğunu gördəndən sonra qəlbimdəki sonuncu ümid də söndü, o işıq qeybə çəkildi.

Təsəllimiz ləyaqətli övladlar, tariximizin qaranlıq səhifələrinə işıq tutan bir-birindən dəyərli əsərlər miras qoyması, müasir tarixşünaslığımızda özünəməxsus iz buraxması, Azərbaycanın bütövləşməsinə göməsə də, Şuşada üçrəngli bayrağımızın dalğalanmasına, minlərlə düşmən leşinin dərələrimizə səpələnməsinə şahidlik etməsidir.

Təsəllimiz həm də XIX əsrin sonu, ötən əsrin əvvəllərində İsmayıl bəy Qasıralının, Əhməd bəy Ağaoğlunun, Əli bəy Hüseynzadənin dərin özüllərini atdığı türk millətçiliyi hərəkatına 20-ci əsrin sonu, 21-ci əsrin əvvəllərində tükanməz enerjisi, bənzərsiz eradu-siyası ilə böyük töhfələr verməsi, on minlərlə insanın ruhunda milli düşüncə toxumları ekməsidir. Milli antropoloq alim kimi bu sahədə ilk dərsliliyi yazıb ərsəyə gətirməsi və nəşr etməsidir. Minlərlə intellektual türk millətçisi, dövlətçiliyinə vurgun, vətənsəvər yetişdirməsidir.

Ölüm haqdır, Adəm övladlarının hamısı bir gün dünyaya vıdalaşib haqqa qovuşacaq. Amma göz-lənilməz şəkildə, səhlənkarlıqdan-mı, özünə diqqətsizlikdənmi yaranan problem ucbatından belə er-kən, heç kimlə sağollaşmadan əbədi yola üz tutması hamımızın qəlbini dərin kədərə bürüdü. Azərbaycanın müasir dövrdəki türk mil-lətçi cəməəsi özünün böyük ideo-loqunu itirdi.

Əbədiyyətdə görünənədək iç-miz görməyəcək, Kərəm müəllim. Səni həyatımızın sonundək unut-mayacağıq.

Ruhun şad olsun!



bölmədən dayanıb-durmada çalışıb-çarpışırdı. Həyat qayğılarından cəmiyyətin ictimai problemlərinin həlli, millətin maarifləndirilməsi, soyuna daha çox beləd olması və özü ilə iftixar duymasına qədər bir çox sahədə yorulmadan küllüng çalırdı. Qarışqa kimi zəhmətkeş idi. Özünəməxsus təhkiyəsi vardı. Çox yox, iyirmi dəqiqə, yarımcı saat onu dinləsəydin, elə bilirdin ki, folklor tədqiqatçısıdır. Bu adamdan Azərbaycan dilinin və gen yaddaşımızın ucqarlarında ilişib qalan o qədər maraqlı ifadə, təşbeh, atalar sözü, nəsihət, əhvalat eşidirdin ki, elə bilirdin, hansısa ozan, dərviş məclisindəsən.

Dostlarına adəti üzrə "qağa" xitabı ilə başlayan müraciəti saatlarla sürən müzakirəyə, bəzən mübahisəyə, tarixin dərin qatlarındakı

mayış etdirirdi, koloritli nitqi, özünəməxsus izahları ilə hamını mə-nəvi cəhətdən qidalandırdı.

Dünyasını dəyişdiyindən xəbər tutduğum 10 iyundan bu anadək ötən 20 ildən artıq müddətdə baş verənlər dayanmadan gözümün önündən keçir. Hamısı bir xatirədir...

Abituriyent məşğələləri apardığı evdəki, səfərlər zaman yoldakı, süfrə arxasındakı, telefon danışıqlarımızdakı, kafedradakı görüşlərimizdəki, universitetin dəhlizlərində söhbətlərimizdəki, efir zamanı studiyadakı Hər bir detal indi sadəcə şirin və unudulmaz xatirəyə dönüb mənim üçün.

Hamı kimi onun da xarakterinin özünəməxsus cəhətləri vardı. Bəzən adi bir kəlmədən inciyərdi, bəzən hansısa vacib bir hadisəyə

auditoriyalarda paylaşmırdı. Əli çatan, ünü yetən hər yerdə çərçivələri əşaraq tariximizi təbliğ edirdi, yorulmadan elmin populyarlaşması üçün çalışırdı. Hamının kitab oxumasını, gerçək elmi biliklərə yiyələnməsini, vətənin siyasi sərhədlərindən çox etnik coğrafiyaya köklənməsini istəyirdi.

Borçalıya xüsusi və dəyişməz münasibəti, böyük məhəbbəti vardı. Son illər Gürcüstan sərhədlərinin onu haqsız olaraq dədə-baba yurduna buraxmamasına görə çox tədirgin idi...

Müxtəlif məsələlərin müzakirəsi zamanı çəkməyi xoşladığı dəyişməz misallardan, tarixi hadisələrdən biri də Şah İsmayılın Güllüstan qalası kənarında söylədikləri idi: "1500-cü ildə Cəbani döyüşündə Şirvanşah Fərrux Yasar öldürü-

dır, yoxsa Azərbaycan?" Hamı cavab verir ki, əlbəttə, Azərbaycan taxtıq Eyni sualı dostlarına, tələbələrində verərdi.

İyunun 4-də onunla kitab sərgisində görüşməyi düşünürdüm. Ağacların arasındakı kitab düzülən stollara yaxınlaşan kimi ilk sualım "Kərəm müəllim burdadır?" oldu. "Çapar"ın guşəsində dayanan Yusif bəy soruşub öyrəndi ki, sərgidən çıxıb getdiyi bir dəqiqə olar, ya olmaz. Gecikməyimə təəssüfləndim. Çünki onu canlı şəkildə Yusif, Atilla və İbrahimə də tanıdacaqdım. Zəng vurmam, dedim, on-suz da yaxın vaxtlarda toplantıların birində görüşəcəyik. Qismət olmadı.

İyunun 10-da bəd xəbəri alan kimi Ceyhuna zəng vurdum. Sonra görüşüb Suraxanıya-evinə doğ-